

Az Én dimenziói (önállóság, önbizalom, kreativitás) 1-6 évfolyamon

Programtanterv

„C” típusú programcsomag

Programfejlesztési Központ - Szociális, életviteli és környezeti kompetenciák
Készítette: Korbai Katalin, Kereszty Zsuzsa

Célok

- A szociális, életviteli és környezeti kompetenciák számos művelődési területhez, iskolai és iskolán kívüli tevékenységhez kapcsolódnak.
- Ezek között Az én dimenziói (önállóság, önbizalom, kreativitás) részterület sokoldalúan kívánja a gyerekek elé tárni a körülöttük lévő világot. A kreativitásra, az önállóságra és az önbizalomra neveléssel olyan tulajdonságokat és készségeket próbál kialakítani, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a már jól ismertben és megszokottban is új lehetőségeket lássanak, és ne féljenek az ismeretlentől, és így új tapasztalatokat szerezzenek. A program igyekszik megteremteni annak a lehetőségét, hogy minden résztvevő környezetének változásaiban, tervezésében elkötelezetten közreműködjön
- Rendszerbe foglalja a *fejlesztők* és *felhasználók* számára a programcsomag fejlesztési területeit, témaköreit; a tevékenységeket és a feldolgozandó tartalmakat.
- Hozzájárul ahhoz, hogy jobban tematizálva legyen az extrakurrikuláris tevékenység a magyar iskolákban.
- A program elsősorban nem a direkt ismeretátadásra, vagy nevelésre épít, hanem különböző példákon, tevékenységeken keresztül próbál alternatívákat kínálni. Nem törekszik a teljességre sem, hanem különböző módszerek változatos alkalmazásával igyekszik fejleszteni a kompetenciákat.

A fejlesztés általános területei:

- Önismeret – egy önmagunkról alkotott reális kép, amely a szubjektív énkép és a mások által visszatükrözött kép dinamikus egyensúlyából alakul ki, megélt tapasztalatok és rendszeres önértékelés révén.
- Önállóság és önbizalom – amely az elfogadottságból fakadó érzelmi biztonságon, a tévedés jogán, és a reális önismereten alapul.
- Empátia – a mások érzelmi állapotára való ráhangolódás képessége, a megértés, a sikeres kommunikáció és az eredményes együttműködés alapja.

- Kooperáció – a másokkal való együttműködés képessége, amely a békés együttélés, és minden fajta konfliktus, illetve probléma megoldásának nélkülözhetetlen feltétele.

A fejlesztés speciális területei:

- a magam-érzésnek (Kühlewind), mint a testvázlat-érzékelés és az én-tudat együttesének erősítése;
- a decentrálás (a másik szempontjainak figyelembe vétele) támogatása,
- az önállóság, az önismeret és (az elfogadottságon alapuló) önfogadás támogatása; a pozitív énkép megalapozása;
- az autonómia (késztetés saját vélemény, álláspont kialakítására) fejlesztése,
- a döntésképeség fejlesztése,
- a kreativitás (alkotóképesség) fejlesztése,
- az élményszükséglet kielégítése.
- Az én-tudat együttesének erősítése
- A pozitív énkép megalapozása

A fejlesztés várható eredménye:

A kompetenciafejlesztés olyan terület, ahol nagyon nehezen mérhetők az eredmények.

Ennek ellenére számolhatunk néhány eredménnyel egyrészt a pedagógusok, másrészt a tanulók és a csoport szintjén.

A programterv a pedagógusnak segít abban, hogy

- a gyerekeket egyediségében és egyszeriségében észlelje
- megfelelő biztonságérzetet nyújtson a gyerekeknek, és szabadságot nyújtson a gyerekeknek ahhoz, hogy azzá legyen, amire valóban képes
- képes lesz kompetenciafejlesztésben is gondolkodni és nem csupán tudásátadásban
- változatos kelléktárral fog rendelkezni a készség és képességfejlesztés területén

A tanuló

- tudatossági szintje erősödni fog
- együttműködési készsége jelentősen fejlődni fog
- konfliktuskezelési technikái fejlődni fognak
- képes lesz információkat gyűjteni és feldolgozni

- képes lesz bizonyos szabályok és normák között eligazodni, értelmüket belátni és elfogadni
- képes lesz több szempontból vizsgálni bizonyos jelenségeket
- képes lesz legalább bizonyos helyzetekben tudatosan dönteni
- képes lesz reális helyzetfelismerésre
- képes lesz újszerű kérdések feltevésére
- szellemi nyitottság, rugalmas önálló gondolkodás jellemezheti
- nő a motiválhatósága
- képes lesz megvalósítani az ötleteit

A csoport

- általános hangulata javulni fog
- összetartó ereje nőni fog
- tudatossági szintje erősödni fog.

Fejlesztési területek Attitűdök, képességek, készségek	Tematikus csomópontok / elemek
A magam-érzésnek, benne az én-tudatnak az erősítése	Az otthon, mint biztonság és forrás. Saját tervezésű jelek. Az én tájaim. Ilyen vagyok. Kedvenc történetem
A decentrálás (a másik szempontjainak figyelembe vétele) erősítése	A hős útja. A te otthonod, ahol te vagy biztonságban. Észreveszem azt, hogy te milyen vagy. Megismerem a te jeleidet. Az egymáshoz tartozás érzése Értsük meg a helyzetet, mielőtt cselekednénk. Vegyük figyelembe a körülményeket Kikerülhető figyelmen kívül hagyások.
A kreativitás fejlesztése	A megadott játékszabályokon belül egyéni megoldások keresése. A játékfolyamat és a kommunikáció öröme. Új tapasztalatok szerzése. Szabadság és biztonság. Szabad asszociációk. Alkotójátékok Egyedi képességek megismerése. Az ismerttől az ismeretlen felé haladás. Öröm a folyamatban és nemcsak a teljesítményben. Kérdés. Mi a helyes, mi nem? Mi lenne, ha? Mit érzek, mit tudok? Miért, kicsoda, hogyan, mit csinál? Ki, mi, hogyan, hol, mikor? Összefüggések megmutatása. Jövőkép, hová vezet az, amiről együtt gondolkodunk. Hogyan tovább? Kedvenc játékaink A szabályok keretein belül különböző lehetőségek és alternatívák felfedezése. Szokatlan szituációk kockázatmentes kipróbálása. Fantázia. Intuíció. Spontaneitás. Humor.
Az élményszükséglet kielégítése	Történetek eljátszása. Szerepjátékok, bábjátékok Alkotómunka. Ének, beszélgetés, megfigyelés, ritmizálás, festés, rajzolás, csoportos viták. Újonnan szerzett információk bemutatása. Látni, hallani, érezni Hangulatos osztálytermek. A színek pszichológiája. A rend és a rendetlenség viszonya A változatosság, a meglepetés. Ünnep. A dolgok egymással való megosztása. Meglepetésszerű rejtvények, próbatételek.

Fejlesztési területek Attitűdök, képességek, készségek	Tematikus csomópontok / elemek
Az önismeret és önellátás támogatása	<p>Érzetek, amit látunk, hallunk, szagolunk, ízlelünk, tapintunk. Örülök, mert... Félek, mert... Az érzelmek. A harag. A sértődés. Miben vagyunk ügyesek? Biztonság, egymásra figyelés. Kik vagyunk? Amikor szomorú vagyok. Amikor vidám vagyok. Beszélő nevek Szimbólum magamról. Mit mondanál el magadról egy versben? Mini fényképalbum magadról. Azt szeretem magamban, hogy... Azt nem szeretem magamban, hogy... Kihez szeretnél hasonlítani? Emlékezés. Élmények. Számomra az a legfontosabb, hogy... Ha most kellene döntened, milyen foglalkozást választanál? Egy nap 10 év múlva. A változás elfogadása</p>
A pozitív énkép megalapozása	<p>Pozitív légkör. Pozitív hozzáállás Jóban lenni önmagunkkal. Segíteni másoknak. Felismerni az erősségeinket, és gyengeségeinket Megismerni saját egyediségünket Megismerni különleges képességeinket</p>
A döntésképesség fejlesztése	<p>A problémamegoldás lépései. Javaslat készítése A problémamegoldás lehetőségeinek áttekinthetősége Választhatóság Konfliktuskerülés. Konfliktuskezelés.</p>
Az én-tudat együttesének erősítése	<p>Milyen erőforrásaim vannak? Személyes célkitűzések. A tudás fája. Pontos elképzelések arról, hogyan használható fel a megszerzett tudás a jövőben. Érzelmek. Mi szükséges ahhoz, hogy adni tudjak? Mi szükséges ahhoz, hogy kapni tudjak? Induljunk ki abból, amit már tudok. Használjuk azt, amit tudunk. Értő figyelem. Az változik, aki változni akar. Miben különbözünk egymástól? Miben hasonlítunk? Önzetlenség.</p>

Fejlesztési területek Attitűdök, képességek, készségek	Tematikus csomópontok / elemek
Az autonómia fejlesztése	Biztonság. Befolyásolás, befolyásoltság. Az előítéletek kezelése. A társak befolyása. Függetlenül gondolkodni. Elutasítani a társaság nyomását. Nemet mondani A hamis pletykák leállításása

Témakörök és óraszámok

1. évfolyam, 30 tanítási óra

Témakörök	Modulok száma	Óraszám
1/1. Mesék, történetek, versek, életek: Magyar népmesék	3	6
1/2. Találkozások: Otthon	3	6
1/3. Jelképek: Jeleink	3	6
1/4. Terek: Az én tájaim	3	6
1/5. Gondolataink, érzéseink: Ilyenek vagyunk	3	6

2. évfolyam, 30 tanítási óra

Témakörök	Modulok száma	Óraszám
2/1. Találkozások: Ünnepek	3	6
2/2. Jelképek: A fa	3	6
2/3. Mesék, történetek, versek, életek: Lázár Ervin: Szegény Dzsoni és Árnika	3	6
2/4. Terek: Játéktér	3	6
2/5. Gondolataink, érzéseink: Legkedvesebb játékaink	3	6

3. évfolyam, 30 tanítási óra

Témakörök	Modulok száma	Óraszám
3/1. Jelképek: Motívumok a különböző kultúrákban	3	6
3/2. Találkozások: Barátságok	3	6
3/3. Mesék, történetek, versek, életek: Versek	3	6
3/4. Terek: Lakótér	3	6
3/5. Gondolataink, érzéseink: Mit tudunk	3	6

magunkról, mit tudunk másokról?		
---------------------------------	--	--

4. évfolyam, 30 tanítási óra

Témakörök	Modulok száma	Óraszám
4/1. Találkozások: A változások és elfogadásuk	3	6
4/2. Jelképek: A kapu	3	6
4/3. Mesék, történetek, versek, életek: Teremtésmítoszok	3	6
4/4. Terek: Lakóterek régen és ma	3	6
4/5. Gondolataink, érzéseink: A rend és a rendetlenség viszonya	3	6

5. évfolyam, 30 tanítási óra

Témakörök	Modulok száma	Óraszám
5/1. Terek: Különleges természeti és ember alkotta terek	3	6
5/2. Jelképek: Tükör	3	6
5/3. Találkozások: Mit adhatok?	3	6
5/4. Mesék, történetek, versek, életek: Pandora szelencéje Gyáva nyulak Kam tükre	3	
5/5. Gondolataink, érzéseink: Mit változtatnál a világban?	3	6

6. évfolyam, 30 tanítási óra

Témakörök	Modulok száma	Óraszám
6/1. Terek: Személyes és közösségi terek	3	6
6/2. Jelképek: Szimbólumok	3	6
6/3. Találkozások: Előítéletek	3	6

6/4. Mesék, történetek, versek, életek: Hanna böröndje	3	6
6/5 Gondolataink, érzéseink: Miért tudunk felelősséget vállalni?	3	6

A témák szerkezete – hangsúlyos témák az egyes évfolyamokon

Mind a hat évfolyamon azonos témák jelennek meg, fokozatosan bővülő tartalommal; évfolyamonként egy-egy téma hangsúlyos, kiemelt szerepet kap, a többi téma szorosabb vagy lazább asszociációval ehhez köthető. (A hangsúlyos téma **kiemelten** jelölve.)

A témakörök, amelyek keretet adnak a program megvalósulásának:

- Jelképek
- Találkozások
- Mesék, történetek, versek, életek
- Terek
- Gondolataink, érzéseink

A programterv óraszámát évfolyamonként 30 óra, témakörönként 6 óra.

1. táblázat – A témák szerkezete, hangsúlyos témák az egyes évfolyamokon

Tevékenység	Drámajáték, zene, vizuális tevékenységek, kreatív írás				
Témakör Évfolyam	Jelképek	Találkozások	Mesék, történetek, versek, életek	Terek	Gondolataink, érzéseink
1.	Jeleink	Otthon	Magyar népmesék	Az én tájam, útjaim	Ilyenek vagyunk
2.	A fa	Ünnepek	Lázár Ervin: Szegény Dzsoni és Árnika	Játéktér	Legkedvesebb játékaink
3.	Motívumok különböző kultúrákban	Barátságok,	Versek	Lakótér Miért szeretem?	Mit tudunk magunkról, mit tudunk másokról?
4.	A kapu	A változás	Teremtésmítoszok	Lakóterek régen és ma	Mi a rend és a rendetlenség viszonya?
5.	Tükör	Mit tudok én adni?	Pandora szelencéje A gyáva nyulak Kam tükre	Különleges természeti és ember alkotta terek	Mit változtatnál a világban?
6.	Szimbólumok	Előítéletek	Hanna bőröndje	Személyes és közösségi terek	Miért tudunk felelősséget vállalni?

1. évfolyam

Kiemelt témakör: Mesék, történetek, versek, életek

A történetmondás a gondolkodás és a kommunikáció egyik alapja, eszköze mind a tapasztalatok átadásának, az emlékek megőrzésének, mind a vágyak megélésének és nem utolsósorban a szórakoztatásnak. Mindez tágitja a gondolkodás kereteit. A történetet hallgató gyerekek ösztönzést kapnak arra, hogy az eszmékre és az érzelmekre reagáljanak.

Az első osztályban, a *magyar népmesékkal* foglalkozunk kiemelten, azért mert ez a korosztály még nagyon pontosan érti, érzi a csodát, és igényli az igazságos megoldásokat. Együtt él a történettel, a hőssel, aki soha nincs egyedül, és így világos számára, hogy a csoda közöttük, közöttünk van. A mese világa egyszerű, ugyanakkor a forma változatlan, de mindig új tartalommal telik meg.

2. táblázat – A témakörökhöz tartozó fejlesztési fókuszok és tevékenységek az 1. évfolyamon

Fejlesztési fókuszok	Tevékenységek: dráma, zene, vizuális tevékenységek, mesemondás
A magam-érzésnek, benne az én-tudatnak az erősítése	Témakörök, témák: <ul style="list-style-type: none">• Mesék, történetek, versek, életek: Magyar népmesék• Találkozások, átváltozások: <i>Otthon</i>• Jelképek: <i>Jeleink (óvodai jelek, saját jelek tervezése)</i>• Terek; <i>Az én tájam: útjaim</i>• Gondolataink, érzéseink: <i>Ilyenek vagyunk</i>
A decentrálas (a másik szempontjainak figyelembe vétele) erősítése	
Az önállóság fejlesztése	
A kreativitás fejlesztése	
Az élményszükséglet kielégítése	

2. évfolyam

Kiemelt témakör: Találkozások (1.)

Több dolog érintkezik, összefut, hatással vannak egymásra. Mit teszünk ilyenkor, hogyan éljük meg a találkozások révén létrejött különböző helyzeteket?

A témakörön belül az *ünneppel* foglalkozunk. Az ünnep kiemel a hétköznapiakból. Rámutat egy másfajta időre, rámutat az egységre. Az ünnep kitüntetett időtartam, ebben át lehet élni a közösség legfontosabb értékeit: az összetartozást és a közösség erejét.

3. táblázat – A témakörökhöz tartozó fejlesztési fókuszok és tevékenységek a 2. évfolyamon

Fejlesztési fókuszok	Tevékenységek: dráma, zene, vizuális foglalkozás, kreatív írás
A decentrálas erősítése	Témakörök, témák:
Az önállóság, az önismeret és önelfogadás támogatása	<ul style="list-style-type: none">• Mesék, történetek, versek, életek: <i>Lázár Ervin: Szegény Dzsoni és Árnika</i>
A pozitív énkép megalapozása	<ul style="list-style-type: none">• Találkozások, átváltozások: Ünnepek: (Születés ünnepe, Nap-ünnep)
A döntésképeség fejlesztése	<ul style="list-style-type: none">• Jelképek: <i>A fa (a tudás fája, az élet fája)</i>
A kreativitás fejlesztése	<ul style="list-style-type: none">• Terek: <i>Játéktér</i>
Az élményszükséglet kielégítése	<ul style="list-style-type: none">• Gondolataink, érzéseink: <i>Legkedvesebb játékaink</i>

3. évfolyam

Kiemelt témakör: Jelképek

A jelkép valamit jelent, megszemélyesít, megtestesít.

A *Motívumok különböző kultúrákban* téma lehetőséget ad arra, hogy a gyerekek nyitottá váljanak különböző kultúrák, szokások és életmódok iránt, és jobban megértsék azokat. Fontos, hogy kitekintsenek és összehasonlítsanak. A korosztály számára kifejezetten izgalmas lehet, hogy mind a magyar kultúra, mind más kultúrák megismerése egyfajta rejtvényfejtés.

4. táblázat – A témakörökhöz tartozó fejlesztési fókuszok és tevékenységek a 3. évfolyamon

Fejlesztési fókuszok	Tevékenységek: dráma, zene, vizuális foglalkozás, kreatív írás
Az én-tudat együttesének erősítése	Témakörök, témák: <ul style="list-style-type: none">• Mesék: történetek, versek, életek; <i>Versek</i>• Találkozások: <i>Barátságok</i>• Jelképek: <i>Motívumok a különböző kultúrákban (magyar, észak-amerikai indián)</i>• Terek: <i>Lakótér (miért szeretem, miért nem)</i>• Gondolataink: <i>érzéseink, Mit tudunk magunkról, mit tudunk másokról?</i>
Az önismeret és az önelfogadás támogatása	
A pozitív énkép megalapozása	
Az autonómia (késztetés saját vélemény, álláspont kialakítására) fejlesztése	
A döntésképeség fejlesztése	
A kreativitás fejlesztése	
Az élményszükséglet kielégítése	

4. évfolyam

Kiemelt témakör: Találkozások (2.)

Ebben az évben a témakörön belül kiemelten a *változással* foglalkozunk.

Különböző állapotok, helyzetek, helyek *változásáról* beszélünk itt. Előtérbe kerül a kreatív problémamegoldó gondolkodásmód. A gyerekek különböző megfigyelési, értelmezési, indoklási, bizonyítási képességekre tesznek így szert. Ez az életkor erre nagyon alkalmas.

5. táblázat – A témakörökhöz tartozó fejlesztési fókuszok és tevékenységek a 4. évfolyamon

Fejlesztési fókuszok	Tevékenységek: dráma, zene, vizuális foglalkozás, kreatív írás
Az én-tudat együttesének erősítése	Témakörök, témák: <ul style="list-style-type: none">• Mesék, történetek, versek, életek: <i>Teremtésmitoszok (görög, magyar)</i>• Találkozások: A változások és elfogadásuk• Jelképek: <i>A kapu (mint a befogadás és a lehetőségek szimbóluma)</i>• Terek: <i>Lakóterek régen és ma</i>• Gondolataink, érzéseink: <i>A rend és a rendetlenség viszonya</i>
A decentrálás támogatása	
Az önismeret és az önelfogadás támogatása	
A pozitív énkép megalapozása	
Az autonómia fejlesztése	
A kreativitás fejlesztése	
Az élményszükséglet kielégítése	

5. évfolyam

Kiemelt témakör: Terek

A terek, amelyekben élünk, meghatározóak. Fontos, hogy kialakuljon a gyerekekben az igény a jó térre, hogy felelősséget tudjanak vállalni saját terükért, egyúttal részben saját életükért is. Másokkal együttműködve élhető teret tervezzenek maguknak.

Különböző természeti és ember alkotta terek a téma címe. A minket körülvevő teret nem elszenvadni kell, hanem lehetséges annak tudatos alakítása. A természetes tereket nem elég meglátni és megcsodálni, fel kell tenni a kérdést, mit tanulhatunk logikájukból, miért pótolhatatlanul értékesek számunkra. Itt megtanulhatják, hogy részt lehet venni a kedvező körülmények kialakításában, megőrzésében. Ebben a kritizálásra hajlamos korban ez különösen fontos.

6.. táblázat – A témakörökhöz tartozó fejlesztési fókuszok és tevékenységek az 5. évfolyamon

Fejlesztési fókuszok	Tevékenységek: dráma, zene, vizuális foglalkozás, kreatív írás
A magam-érzés	Témakörök, témák: <ul style="list-style-type: none">• Mesék, történetek, versek, életek: <i>Pandora szelencéje (görög);A gyáva nyulak (indiai); Kam tükre (koreai) mesék</i>• Találkozások: <i>Mit tudok én adni?</i>• Jelképek: <i>A tükör (önismeret kontra illúziók)</i>• Terek: <i>Különleges természeti és ember alkotta terek (sivatagok, őserdők, hegyek, közterek)</i>• Gondolataink érzéseink. <i>Mit változtatnál a világban?</i>
Az önállóság, az önismeret és (az elfogadottságon alapuló) önelfogadás támogatása	
Az autonómia fejlesztése	
A döntésképeség fejlesztése,	
A kreativitás fejlesztése	
Az élményszükséglet kielégítése	

6. évfolyam

Kiemelt témakör: Gondolataink, érzéseink

Ez a témakör arra szolgál, hogy a hatodikosok összegezni tudják az év (és a korábbi évek) során felmerült kérdéseket, és hogy minden a helyére kerüljön. Mit tudunk? Honnan tudjuk azt, amit tudunk? Mi bizonyítja ezt? Mit gondolok én erről?

Miért tudunk felelősséget vállalni? Fontos, hogy élményeik tapasztalataik alapján ismerjék meg, és tudatosítsák saját viselkedésüket. Megláthatják a problémák lényegét, okait, az összefüggéseket.

7 táblázat – A témakörökhöz tartozó fejlesztési fókuszok és tevékenységek a 6. évfolyamon

Fejlesztési fókuszok	Tevékenységek: dráma, zene, vizuális foglalkozás, kreatív írás
Az én-tudat együttesének erősítése	Témakörök, témák: <ul style="list-style-type: none">• <i>Mesék, történetek, versek, életek: Hanna bőröndje</i>• <i>Találkozások. Előítéletek (befolyásunk egymásra)</i>• <i>Jelképek: Szimbólumok</i>• <i>Terek: Személyes és közösségi terek</i>• Gondolataink, érzéseink: <i>Miért tudunk felelősséget vállalni?</i>
A decentralálás támogatása	
Az önállóság, az önismeret és az önelfogadás támogatása	
A pozitív énkép megalapozása	
Az autonómia fejlesztése	
A döntésképeség fejlesztése	
A kreativitás fejlesztése	
Az élményszükséglet kielégítése	